

El Camino Primitivo

Collectiekrant, 11 oktober '94

TV ploeg komt om in Rwanda

Kingali, Rwanda.

Zoals eerst nu bekend is geworden, zijn vorige week vier medewerkers van de NOS-televisie-ploeg bij een aanval op een Tutsi-nederzetting door het voornamelijk uit Hutu's bestaand Rwandese leger om het leven gekomen.

Verslaggever Walrick van Poederroijen en cameraman Gaus Maelissa zijn dankzij het stoutmoedige optreden van een

Tutsi-vrouw aan de gruwelijke slachting ontkomen.

De verslaggevers van de NOS spraken de afgelopen weken in een veilig verklaard gebied met veel getuigen van de moordpartijen op de Tutsi-bevolking en op de gematigde Hutu's door de vaak gedrogeerde, met messen en machetes bewapende bendes. De aanval op het Tutsi-dorp kwam volkomen onverwacht.

De nabestaanden van de vier omgekomen leden van de televisieploeg zijn door het ministerie van Buitenlandse Zaken in kennis gesteld.

1

Mkumba ligt ongegeneerd languit in de laadbak van de Landrover, hij is weggedoezeld door het monotone gebrom van de dieselmotor. Het is nog rustig op de Franse autoweg, ik was na de avondspits vertrokken en ondervond net voor Antwerpen wat oponthoud door wegwerkzaamheden. Ze blijven daar sleutelen aan de weg. Vijftig kilometer na de grens word ik voorbijgestoken door een auto van de Franse douane, ik krijg een stopteken.

“Routinecontrole, monsieur. Mag ik uw paspoort, uw rijbewijs en de autopapieren, alstublieft? U hebt een hond bij u. Hebt u ook de entingspapieren en het eigendomsbewijs?”

Het is even zoeken voor ik de gevraagde documenten voor de douanier bijeen heb, de man wandelt ondertussen met enig ongeduld naar de achterzijde van de jeep. Hij blijft op respectabele afstand van de hond, die in de achterbak nieuwsgierig overeind gekomen is en een inschatting maakt van de bedoelingen van de geüniformeerde ambtsdrager. Voor Mkumba is er vooralsnog geen reden om deze douanier de stuipen op het lijf te jagen door grommend zijn indrukwekkende hoektanden te tonen. De man mag van hem rustig zijn werk doen. De grensbewaker neemt er ook de tijd voor om de papieren door te nemen.

“Uw beroep is journalist? Bent u voor uw beroep onderweg of is dit een vakantiereisje?”

Ik heb eigenlijk helemaal geen zin om deze man te vertellen dat ik op weg ben naar Noord-Spanje en als therapie de oudste pelgrimsroute naar Santiago de Compostela ga lopen samen met mijn hond.

“Dit wordt een wandelvakantie van twee weken in Spanje.”

“Sportief, hoor! Waar gaat u lopen, als ik vragen mag?”

“Noord-Spanje”, ik merk dat ik erg kortaf ben. Ik voel er helemaal niets voor om op dit moment een uitvoerige toelichting op mijn tocht te geven; ik wil verder, ik heb nog een dikke vijftienhonderd kilometer voor de boeg. Deze Fransman heeft vanavond wèl

behoefte aan een praatje, terwijl zijn collega in de dienstauto zich vermaakt met zijn smartphone. Ik zie het verlichte schermpje oplichten vanaf de bestuurdersplaats.

“Gaat u de Picos de Europa lopen? Heftig gebied, hoor. Enkele collega’s klimmen vaak in dat gebied. Als ik hun verhalen moet geloven, dan gaat dat geen alledaags wandelingetje voor u worden. Kan uw hond dat wel aan?”

“Ik ga de Camino Primitivo lopen. De bergen van Asturië en Galicië zijn een uitdaging, maar ze zijn minder alpine dan de Picos”, ik merk dat ik de stugheid tegenover de ongetwijfeld welgemeende interesse van de commies niet kan volhouden.

“Interessant, waar begint u?”

“Oviedo, ik laat mijn auto daar achter.”

“Hoe komt u dan later terug bij uw auto? Honden mogen in Spanje niet in het openbaar vervoer, toch? Loopt u dat hele stuk dan weer terug?” De Fransman is echt geïnteresseerd hoe ik die tocht georganiseerd heb.

“Nee, dat niet. In Santiago huur ik een auto en die kan ik in Oviedo inleveren. Mijn Defender is veel hoger dan een personenauto, in een parkeergarage kan ik hem niet kwijt. Ik mag hem bij het autoverhuurbedrijf in Oviedo drie weken stallen.”

“Uw hond heet Mkumba. Dat is een aparte naam. Een Rhodesian ridgeback, reu, vijf jaar. Ik heb nog niet eerder gehoord van dit ras. Komt hij echt uit Zuid-Afrika?”

“Nee, hoor. Mkumba is gefokt in Nederland, zijn vader komt uit Zweden. Het ras is in Rhodesië, het huidige Zimbabwe, door de Boeren gefokt als waakhond en hij werd daarnaast gebruikt als jachthond op groot wild. Aan de strook haren op zijn rug, die in tegengestelde richting van de vacht groeit, dankt hij zijn naam. Mkumba betekent in Swahili ‘geschenk van God’.”

“Uw papieren zijn keurig in orde, hoor! En ik denk dat u uw tocht naar Santiago ook prima voorbereid heeft. Ik wens u een prettige reis verder en een *¡buen camino!*”

We vervolgen onze weg naar het zuiden. Zo onaangenaam was deze ontmoeting met de Franse douaneman eigenlijk niet, vind ik

achteraf. De borden die me vertellen dat Bordeaux ruim achthonderd kilometer voor me ligt en de wetenschap dat ik daarna ongeveer dezelfde afstand nog mag rijden door Zuid-Frankrijk en Noord-Spanje, stemmen me minder vrolijk. Iedere twee uur stop ik een half uurtje bij een 'aire'. Mkumba en ik zijn dan aan een kleine pauze toe. De brandstofmeter heb ik ook graag boven de rode streep en als de mogelijkheid zich voordoet, tanken we bij. Met een volle tank en lege blaas gaan we daarna weer richting het Iberisch schiereiland. Het is half vijf, het wordt licht. Ik merk nu dat ik een nachtje doorgehaald heb; ik raak een paar keer de ribbels van de rechter wegbelijning en word door het plotselinge geluid van de autobanden erop attent gemaakt dat ik aan het verkeer deelneem. Bij de eerstvolgende 'aire' stoppen we om wat slaap in te halen. De bijrijderstoel gaat in uiterste ligstand, dit wordt voor een paar uurtjes mijn bed. Mkumba moet ik, als ik slaap, dicht bij me hebben. De bagage verhuist daarom naar de laadruimte achter en de hond kan dan languit op de achterbank. Mijn viervoetige vriend slaapt nu haast tegen de hoofdsteun van de neergeklapte bijrijderstoel, zijn kop raakt bijna mijn hoofd. Ik dek me toe met de autoplaaid, het biedt me een behaaglijk idee van warmte en bescherming. De regelmatige ademhaling van mijn hond vlak bij me geeft rust en een gevoel van veiligheid; ik val snel in slaap. Van de drukte op de parkeerplaats bij het tankstation krijg ik een paar uur niets meer mee.

2

Ik schrik wakker van het gegrom van Mkumba. Met ontblote tanden drukt hij zijn kop tegen de zijruit. Nog verdoofd door de slaap zie ik drie jongens van vermoedelijk Noord-Afrikaanse afkomst zich snel uit de voeten maken. Ze zijn waarschijnlijk door mijn hond betrappt bij een inspectie van mijn voertuig. Door het getinte glas van de zijramen hebben ze niet kunnen zien dat de eigenaar nog aanwezig is. En als ze geweten hadden dat er een hond ‘on guard’ was, waren ze beslist naar voertuigen verderop gegaan. Ik ben nu klaar wakker. Ik stap uit en probeer nog uit te vinden waar het drietal naartoe gerend is. Ze zijn verdwenen tussen de geparkeerde vrachtauto’s. Naast mijn auto ligt een ‘lifehammer’, een hamertje om in geval van nood de autoruit te verbrijzelen en een autogordel door te snijden. Deze drie waren zeker niet van plan om iets met autogordels te doen.

Ik kan niet zo heel goed omgaan met zulke situaties; dit voorvalletje spookt minstens nog een uur na in mijn hoofd. Ik bedenk dan vaak de meest verschrikkelijke scenario’s. Ik word heel onrustig en onzeker in denken en doen. Mkumba voelt dat feilloos aan. Hij heeft geleerd om dan in te grijpen. De hond trekt dan de aandacht door bijvoorbeeld te blaffen of voorzichtig in mijn hand te bijten.

Mkumba staat nu naast me. Ik voel zijn kop tegen mijn bovenbeen; hij zet me weer met twee benen op de grond.

Negen uur, ik heb honger. Tijd voor een uitgebreid ontbijt. Mijn hond krijgt zijn tuigje aan en samen lopen we het restaurant van de ‘aire’ in. Nog voor ik langs het ontbijtbuffet kan met het dienblad komt een koksschort met het logo van de restaurantketen op mij af.

“U mag hier niet met uw hond komen, meneer.”

Ik wijs op Mkumba’s tuigje met het opschrift ‘Social Support Dog’ en toon de identiteitskaart voor hulphonden.

“Oh, sorry. Ik had dat niet gezien. Excuus.”

“Geeft niet, hoor. Gebeurt ons wel vaker.”

Ik mag verder met mijn hond en kan ongehinderd de lekkerste dingen uitzoeken uit de uitgestalde etenswaren. Ik vind een onbezet

tafeltje bij het raam met zicht op mijn geparkeerde Defender. Mocht het drietal toch terugkeren bij mijn auto, dan ben ik in no-time bij hen. Mkumba maakt het zich gemakkelijk aan mijn voeten.

Een serveerster komt met een volle koffiekan langs de tafeltjes en vraagt aan de gasten of ze bij mag schenken.

Ze ontdekt Mkumba onder mijn tafeltje en vraagt of ze hem mag aaien.

“Doe maar niet. Je ziet het niet aan hem, maar hij is aan het werk. Mkumba is een hulphond. Als hij zijn tuigje niet aan heeft, dan mag hij alles wat een gewone hond ook mag. Op dit moment is hij gefocust op mij en aanhalen leidt hem dan af. Lief van je. Maar liever niet.”

“Van een blindengeleidehond wist ik dat wel, maar dit is nieuw voor me.”

“Als je het niet erg vindt, leg ik dat nu even liever niet uit. Dat wordt iets te lastig voor me.”

“Ik begrijp het wel, hoor. Zal ik uw koffie bijschenken?”

Ik vraag me af of ze het wel begrijpt. Ik vermoed dat het antwoord eerder uit beleefdheid gegeven wordt.

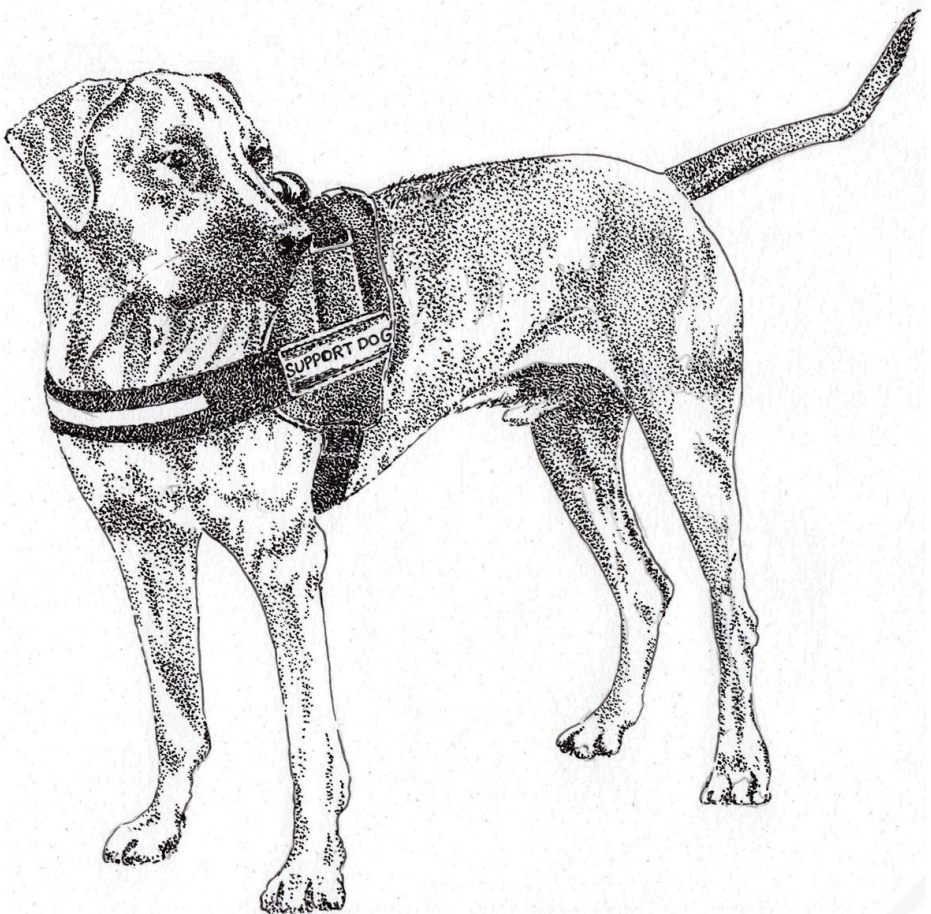
Een uurtje later zit ik weer achter het stuur, Mkumba ligt in de laadruimte achterin. Hij gaat verder met waar hij ontzettend goed in is: languit liggen en zich slapend houden. Opgefrist en na een goed ontbijt kan ik er weer tegenaan. Het traject na Bordeaux door Les Landes is vlak en saai. Ik vind op de tast in het deurvak een cd-hoes van de Rolling Stones. ‘Singles collection, the London years’. Na wat gehannes met drie cd’s die tegelijkertijd uit de verpakking willen, gaat #1 in de cd-speler.

‘Come on’ neemt Mkumba meteen letterlijk als het volume veel te hoog blijkt te staan. Hij staat rechtop en kijkt me via de binnenspiegel aan. Ik meen iets verwijtends in zijn blik te zien en draai onmiddellijk het geluid zachter. Bij het volgende nummer, ‘I want to be loved’, ligt de ridgeback al weer in zijn favoriete houding.

De klassiekers uit de luidsprekers zijn ongeveer van mijn leeftijd. Ik herinner me uit mijn vroegste jeugd dat mijn vader de singletjes

draaide op een platenspeler. Onlangs kocht ik deze collectie en die zit nu standaard in mijn auto. Mijn oude heer had het prachtig gevonden!

“Time is on my side”, dat is het ook; ik heb alle tijd van de wereld. Ik hoef niets deze keer. Met niemand anders dan met Mkumba moet ik rekening houden. De hele journalistieke wereld met haar primeurs en deadlines kan me nu gestolen worden; ik heb een jaar betaald verlof gekregen om voor mijzelf dingen weer op orde te krijgen.

3

Ik moet mijn emoties en angsten leren beheersen. Ik wil weer kunnen onderzoeken, rapporteren en interviewen; mijn beroep kunnen uitoefenen zonder gehinderd te worden door dramatische ervaringen. Mkumba is een buddyhond die me daarbij helpt. Zonder mijn hond had ik niet eens het lef om overdag de straat op te gaan. 's Nachts haalt hij me terug naar de werkelijkheid wanneer ik in een nachtmerrie dreig te verdwalen. Zonder mijn hulphond had ik geen seconde overwogen om de pelgrimstocht te gaan lopen. Mkumba geeft mij een gevoel van veiligheid; hij scant stressvolle situaties en leidt mij daarvan weg.

Ik heb me voorgenomen de Camino Primitivo te gaan lopen met Mkumba. Driehonderdtwintig kilometer langs de oorspronkelijke pelgrimsweg naar het graf van St. Jacobus de Meerdere. De minst populaire route, het stilste traject naar Santiago de Compostela.

De Primitivo voert langs kleine dorpjes, door het laaggebergte van Noord-Spanje. Ik verwacht onderweg weinig winkeltjes waar ik voer voor mijn hond kan kopen. Mijn hond is gewend aan zijn Canadese speciaalvoer. Ik neem voor ruim twee weken droogvoer mee voor Mkumba. Iedere dag wordt het weliswaar een halve kilo minder, maar het is toch acht kilogram aan extra bagage bij het begin van de tocht.

Behalve een prima slaapzak en slaapmatje, heb ik een twee-persoons tentje bij me.

Mijn hond mag met mij, dankzij zijn tweejarige opleiding als hulphond, zelfs langs de slagersafdeling van de supermarkt. Toch blijf ik er mijn twijfels over houden of hij in de refugios en albergues langs de pelgrimsroute welkom is. Ik speel graag op zeker. Ik neem voor noodgevallen daarom een paar kant-en-klaar maaltijden en kookspullen mee. Samen met een bescheiden watervoorraad en een beperkte garderobe zal ik bijna achtentwintig kilo aan bagage in mijn rugzak hebben.

Ik ben er een paar dagen mee onderweg geweest toen ik de ‘Walk of Wisdom’ rondom Nijmegen wandelde als voorbereiding op de camino. De derde dag nam ik, na bijna zestig kilometer afzien, in Malden met plezier de lijnbus terug naar mijn vertrekpunt. Die mariniersbepakking gaat niet werken bij mij, dat was snel duidelijk.

Tijdens het surfen op internet kwam ik bij een site die ging over jagen op groot wild. Een jager nam de jachtbuit mee naar de jachthut of het kampement om die daar ter plekke te slachten. Voor het transport van grotere dieren, zoals wilde zwijnen en herten, gebruikte de nimrod in de Verenigde Staten soms een rollerpack, ontdekte ik. Zo’n rollerpack is een draagconstructie van lichtgewicht metaal met een wieltje. Het idee is afgekeken van de travois van de oorspronkelijke bewoners, die op deze manier hun tenten en huisraad achter hun paarden meenamen. De rollerpack sleept niet over de grond, maar rolt achter de jager aan. Dankzij de slimme harnasconstructie draagt de jager slechts een fractie van de last.

Het leek mij de oplossing voor mijn bagageprobleem op de tocht door het Spaanse Asturië en Galicië. Ik bestelde de Dixon rollerpack in San Diego, Californië. Niet goedkoop. Alleen al aan invoerrechten en belasting mocht ik ruim honderd euro aan de pakketdienst afrekenen. Het mocht allemaal een paar centen kosten. De pelgrimage kan pure winst voor mijn geestelijk welzijn worden, is me verzekerd door de mensen die me begeleiden sinds er posttraumatische stressstoornis bij mij gediagnosticeerd was.

Fysiek zal het nu ook geen grensverleggende prestatie voor mij worden; die driehonderdtwintig kilometer moet ik nu binnen twee weken met gemak kunnen doen. Mkumba kan dit zeker aan. De pronkrug is gebouwd voor de jacht over lange afstanden, hij is van nature bestand tegen de ontberingen van de jungle en de grote temperatuurverschillen tussen de Afrikaanse dag en nacht. Mkumba wandelt dagelijks zo’n vijftien kilometer met me door de velden en de bossen die mijn woonplaats omringen. Hij vindt het prachtig om stukken voor me uit te lopen, een wildspoor even op te pikken en zich daarna weer enthousiast bij me te melden. Ik lijn hem alleen

aan wanneer ik mensen en of andere honden tegenkom. Meestal heb ik die eerder in het vizier dan mijn hond.

Mkumba kan het prima vinden met andere honden. Wanneer hij zijn tuigje draagt, is hij aan het werk en negeert soortgenoten. Zodra de werkkleding uit is, gaat hij op alles af wat ook kwispelt en daagt ze uit tot spelen.

Dat gaat niet altijd goed, is onze ervaring. Een paar keer stuitte Mkumba bij zo'n begroeting op een nerveuze of een dominante hond en werd meteen aangevallen. Mijn hond komt er dan meestal zonder kleerscheuren vanaf, hij is veel sterker en sneller dan de meeste honden. Ik houd sindsdien mijn hond aangeliend en laat hem pas los om te spelen als het duidelijk is, dat de andere hond en het baasje dat ook willen.

Ik weet niet zo heel erg goed wat ik van de loslopende honden in Noord-Spanje kan verwachten. De verhalen die ik van andere bedevaartgangers hoorde, stellen me redelijk gerust. De zwerfhonden zijn veelal zeer getraumatiseerde dieren, die mensen mijden. De erfhonden kunnen een probleem zijn: je wandelt vaak dicht langs boerderijtjes, langs hun territorium. Als ze niet aan een ketting liggen of achter een hek blijven, kunnen ze behoorlijk agressief naar voorbijgangers zijn.

“Passanten met een hond zijn zonder meer een bedreiging voor de waakhond”, vertelde iemand die vorig jaar met zijn hond op de Camino Francès onderweg was, “Met mijn wandelstok heb ik zo'n beest bij mijn hond weg kunnen houden. Een volgende keer zou ik pepperspray meenemen!”

Pepperspray, speciaal bedoeld om agressieve honden van het lijf te kunnen houden, kocht ik daarom op zijn aanraden in Duitsland. Het afweermiddel komt uit de spuitbus als een serpentine, waardoor je goed op de aanvaller kunt richten. In ons land is het hartstikke verboden en waarschijnlijk ook in Spanje. Ik heb het in ieder geval bij me. Ik hoop die niet nodig te hebben en op de terugreis ergens in een Franse prullenbak te kunnen achterlaten.

4

De ruim tweehonderd A63-kilometers van Bordeaux naar het Spaanse Irun zijn slaapverwekkend. Ik heb af en toe het idee dat ik in mijn eentje onderweg ben op dit traject langs de Golf van Biskaje. Voor me is geen auto te bekennen en mijn binnenspiegel geeft me dezelfde informatie. Pas bij Biarritz krijg ik het gevoel dat ik langs de kust rijd, ik ruik een zilte lucht. We naderen de Frans-Spaanse grens. In de verte zijn de uitlopers van de Pyreneeën al vaag te onderscheiden. Er staat een file na de grensovergang met Spanje, aan de Franse kant. Vreemd, voorheen met de gesloten grenzen, hoopte het verkeer zich op vóór de grens. Nu staat er bijna vijf kilometer aan voertuigen voorbij de Bidasoa, de grensrivier tussen de twee landen. Er heeft misschien een ongeval plaatsgevonden; ik heb dat gemist, ik let liever op mijn eigen weghelft. Aan onze kant wordt het ook ineens vrij druk. Een welkome afwisseling na de twee saaie uren door Les Landes, meen ik aanvankelijk. Niet veel later sluit ik na het passeren van de landsgrens ook aan bij een rij langzaam rijdend verkeer.

Filerijden, ik heb er een gruwelijke hekel aan. Als ik voor mijn werk onderweg ben, probeer ik de dichtslibbende verkeersaders te vermijden. Ik vertrek heel vaak ruim voor de spits en heb er dan graag een paar uur ter plekke wachten voor over. Ik neem liever een goed boek ter hand, dan alsmaar te moeten letten op de auto's kort voor en achter me en aldoor bezig te zijn met optrekken en afremmen.

Na ruim een half uur kom ik bij de oorzaak van het oponthoud: de Spaanse douane, de Policía Nacional en de Guardia Civil houden een intensieve verkeerscontrole. Ik vermoed dat aan de Franse kant eenzelfde controle gehouden werd.

Een verkeersagent stuurt me naar de grote parkeerplaats. Vier geüniformeerde mensen komen op mijn voertuig af en nemen elk een positie in rond de Landrover. De agent in het uniform van de Guardia Civil staat rechts van de auto, de linkerhand op de schouderriem van een machinegeweer en de rechterhand in de buurt

van de trekker. Ik twijfel er geen moment aan dat hij zijn wapen zal gebruiken als dat nodig mocht zijn.

Een agente met diensthond neemt meteen meer afstand, wanneer Mkumba zich, nieuwsgierig naar de plotselinge, meervoudige belangstelling voor de auto, vanachter de achterraut luid meldt. Dit is een stresssituatie voor zijn baas en hij waarschuwt mij deze keer door geblaf.

“Wilt u uw hond tot rust manen, meneer?” snauwt de douaneman, die het dichtst bij me staat, me toe.

“Dat wil ik wel, maar dat kán ik niet”, ik blijf doodkalm en vriendelijk.

“Wat is er aan de hand met die hond?” de hondengeleidster gaat er zich nu mee bemoeien. Ze geeft de riem van haar diensthond aan een collega en maakt aanstalten om de achterdeur van de Landrover open te maken. Mkumba is meteen gaan staan en nu is het tuigje van hulphond zichtbaar.

De agente bedenkt zich, neemt haar hond weer over van haar collega. “Het is een hulphond. Meneer heeft een hulphond”, informeert ze haar collega’s.

Een vierde agent, een man in het uniform van de Policía Nacional, dirigeert zijn collega’s terzijde en komt bij het geopende portierraam staan.

“Goede middag, meneer. We zijn bezig met een verkeerscontrole. Mogen wij uw voertuig doorzoeken? Mag ik eerst van u uw paspoort, uw rijbewijs en de autopapieren, alstublieft? U hebt een hulphond. Hebt u ook de entingspapieren en het certificaat hulphonden?” vraagt de man allervriendelijkst.

Deze keer heb ik de vereiste documenten meteen bij de hand en de politieman bestudeert met meer dan gemiddelde aandacht het certificaat van Mkumba en de officiële verklaring over mijn geestelijke gezondheid.

“Posttraumatisch stresssyndroom. Ik begrijp het, meneer. Hebt u er moeite mee dat wij toch uw auto doorzoeken? Kunt u met uw hond ons even wat ruimte kunt geven, zou dat kunnen?”

“Misschien kan ik jullie helpen. Zoeken jullie iets specifiek? Aan de Franse kant wordt er ook zo’n grote controle gehouden. Heeft dat hier ook mee te maken?”

“Ik mag u hier niets over vertellen, meneer. U begrijpt wel, hè.”

Ik neem Mkumba terzijde en we volgen op enige afstand hoe de Spaanse hermandad met een verbluffende vaart en grondigheid te werk gaat.

De douaneman haalt het spuitbusje met pepperspray tevoorschijn uit het dashboardkastje van de jeep, hij gaat er meteen mee naar de agent van de Policía Nacional. Ze overleggen kort. Vanaf een afstand lijkt het alsof de politiemann de grensbewaker geruststelt. De douanier haalt zijn schouders op, hij laat het spuitbusje achter bij de agent en gaat opnieuw snuffelen in mijn auto.

De agent komt met de pepperspray naar me toe.

“Waarom hebt u pepperspray in uw auto?”

“Ik ga de pelgrimsweg vanaf Oviedo lopen en ik wil mijn hond onderweg kunnen beschermen tegen agressieve soortgenoten, daarom heb ik het gekocht.”

“Dit type spray is wel toegestaan hier en mag uitsluitend ingezet worden om honden te weren. De pepperspray die er als een gaswolk uitkomt, mag u niet hebben, die mag uitsluitend gebruikt worden door bijvoorbeeld de politie. Laten we hopen dat u hem niet nodig heeft. Ik zie dat mijn collega’s klaar zijn. Hier heb ik uw documenten weer. Ik wens u een prettige voortzetting van uw reis. Ik hoop dat de pelgrimstocht u brengt wat u ervan verwacht. ¡Buen camino!”

Ik heb gewacht met tanken tot na de Spaanse grens. De brandstof is hier veel goedkoper dan in Frankrijk. Mijn auto is wat betreft brandstofgebruik niet het zuinigste voertuig. Bij de eerste de beste estación de servicio gooi ik de tank vol en in het cafetaria haal ik een portie patatas bravas, pittig gekruide, gebakken aardappeltjes met een nog pittiger sausje. Mkumba is ook aan eten toe en ik meet een portie droogvoer af. De ridgeback valt meteen aan op de voerbak en hij heeft heel even geen oog voor de twee jonge vrouwen die op de jeep afkomen. Pas als ze erg dicht bij zijn, kijkt hij op en

blaft kort om mij op hen attent te maken. Zijn eten laat hij er even voor staan.

Twee prachtige Spaanse jonge vrouwen, ze zullen zo'n jaar of vijftientig zijn, in sportieve wandelkleding en grote rugzakken torsend, doen ook mij de portie patatos even vergeten. De dames hebben iets zigeunerachtigs en ook iets Arabisch, met hun gitzwarte haren en donkerbruine ogen. Ze spreken me in het Engels aan.

“Eet u smakelijk! U bent Nederlander, gaat u misschien de camino lopen?”

“Ja, inderdaad. Wat heb je hier anders in april te zoeken, hè.”

“Loopt u de Camino del Norte of de Primitivo? We zoeken een lift naar Oviedo, naar het begin van de Primitivo.”

“Dat wordt dan wel inschuiven tussen mijn bagage. Als jullie geen bezwaar hebben tegen mijn hond, dan heb ik wel ruimte voor jullie. Mkumba en ik eten even af, daarna maken we plaats voor jullie en de bagage. Ik vind het wel gezellig om het laatste stuk van de reis tegen iemand anders te kunnen praten dan tegen mijn hond.”

ga terug naar de website met de 'terugtoets' linksboven